

Джеймс Джойс

ОДИСЕЙ

София, 2011

Преводът е направен по изданието:
James Joyce
ULYSSES
Oxford University Press 1993

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Иглика Василева, превод и бележки, 2011
© Издателство „Изток-Запад“, 2011

ISBN 978-954-321-950-6

ДЖЕЙМС ДЖОЙС

ОДИСЕИ

Превод от английски
Иглика Василева



I

Бък Мълиган, внушителен и възпълен, се появи в дъното на стълбата с легенче пяна за бръснене, върху което лежах на кръст огледало и бръснач. Жълтият му халат, развързан, леко се подвяхваше зад гърба му от слабия утринен ветреца. Държеше легенчето нависоко и редеше напевно:

– Introibo ad altare Dei.^a

Спря, надникна в тъмния кладенец на стълбата и извика гръмовно:

– Излез, Кинч!¹ Излез, йезуитино страховити!

Тържествено продължи напред и изкачи кръглата оръдейна площадка. Огледа се и трижди благослови най-тържествено крепостта, околността и пробуждащите се хълмове. После, като зърна Стивън Дедалус, приведе се към него и набързо прекръсти въздуха, избуботи нещо гърлено и поклати глава. Стивън Дедалус, умърлушен и сънлив, облегна ръце върху парапета на стълбището, изглежда невъзмутимо кимашото, клокочещо лице, което го прекръстваше, с конска издълженост и светла безтонзурна коса, оцветена в лъскавите оттенъци на бяла дъбова дървесина.

Бък Мълиган надникна за миг под огледалото, после прилежно покри бръснарското легенче с него.

– Свободни сте! – рече строго.

После добави с проповеднически тон:

– Ибо чада, възлюбени мои, това е истинната Христина: тялото, душата, кръвта и раните. Тиха музика, моля! Господа, затворете очи. Един момент. Внимателно, това тук са само белите кръвни телца. Запазете тишина!²

Погледна встрани и изсвири като за сбор – отрисовисто и пронизително, после застана мирно, а белите му равни зъби току проблясваха със златисти точки. Златоуст³. Отвърнаха му две остри и резки изсвирвания, които пронизаха тишината.

1. Телемах

Време на действието: осем часа сутринта на 16 юни 1904 г., четвъртък. Място на действието: кулата Мартело при Сандикоув, на брега на Дъблинския залив, на седем мили югоизточно от центъра на Дъблин. Орган: няма. Изкуство: теология. Цветове: бяло, златисто. Символ: наследник. Техника: повествователна.

Съответствия: Стивън – Телемах, Хамлет; Мълиган – Антиной, чичото на Хамлет Клавдий, млекарката – Ментор.

Етимологията на името идва от думата *kinchin*, което означава „дете“ според Уилям Йорк Тиндъл, но според Ричард Елман, най-известният биограф на Джеймс Джойс, името представлява „имитация на режещото острие на нож“. Тук сме избрали варианта Кинч, който звучи точно както в оригинала и същевременно има звукоподражателна стойност.

^a „И ще се приближа до Божия жертвеник“ (лат.) – начало на литургия, която се отслужва на латински.

2 Тук Мълиган пародира думите на Христос към учениците му по време на Тайната вечеря: „И когато ядяха, Иисус взе хляба и, като благослови, преломи го и, раздавайки на учениците, каза: вземете, яжте: това е Моето тяло. И като взе чашата и благодари, даде им и рече: пийте от нея всички; защото това е Моята кръв на новия завет, която за мнозина се пролива за опрощаване на греховете“ (Мат. 26:26–28). Мълиган използва женската форма на името на Христос – Христина, като по този начин намеква за така наречената черна литургия, която непочтително се отслужва, като в олгара се поставя кръв, взета от жена.

3 Св. Йоан Златоуст (ок. 344–407) – прочут църковен проповедник и оратор. Патриарх на Константинопол (397–403). Неговите слова и поучения са поместени в сборника „Златоструй“, съставен от цар Симеон I.

– Благодаря ти, старче – рече бодро. – Така бива. Изключи тока, моля те.

Скочи от оръдейната площадка и строго се вгледа в своя съзърцател, като сбра диплите на халата около краката си. Пълното сумрачно лице и сърдитият овал на челюстта напомняха прелат, покровител на изкуствата от средните векове. Устните му разцъфнаха в чаровна усмивка.

– Какъв майтап! – рече развеселено. – Твоето невероятно име, някакъв си древен грък⁴.

Посочи го с пръст в жест на приятелска насмешка, приближи се до парапета и се изсмя на себе си. Стивън Дедалус се изкачи по стълбите, уморено го последва до половината път, после приседна на ръба на оръдейната площадка, като продължаваше да го наблюдава, докато Мълиган подпря огледалото на парапета, топна четката в легенчето с пяна и насапуниса бузите и врата си.

Развеселеният му глас не спираше:

– То не че и моето не е невероятно: Малахия Мълиган. Двудактилно. Но звучи някак старогръцки, нали? Някак слънчево и сияйно като бързоног елен. Трябва да отидем в Атина. Ще дойдеш ли с мен, ако убедя лелята да се бръкне за едно двайсет лири?

Остави четката настрана, изсмя се окрилено и се провикна:

– Ще дойде ли той? Сироммахът йезуит.

Млъкна и взе да се бръсне съсредоточено.

– Слушай, Мълиган – тихо подзе Стивън.

– Кажи, любов моя.

– Колко време още Хейнс ще стои в тая кула?

Бък Мълиган обърна избръснатата страна над дясното си рамо.

– Боже, ужасен е, нали? – рече той. – Умислен саксонец. Той смята, че ти не си джентълмен. Господи, тези гадни англичани. Фрашкани с пари и стомашни паразити. Само защото идва, представете си, от Оксфорд. Знаеш ли, Дедалус, точно ти си човекът с истински оксфордски обноски. Но, къде ти, това той не го разбира. Аз най-добре съм те кръстил: Кинч Бръснача.

Продължи да се бръсне отегчено над брадичката.

– Цяла нощ не спря да бълнува за някаква черна пантера – додаде Стивън. – Къде си държи пушката?

– Жалък лунатик! – рече Мълиган. – Да не би да си се шубелдисал?

– Ами как! – тросна му се Стивън с нарастващ страх.

– И ти да лежиш в тъмното с тоя откачен, дето се мята и бълнува как иска да застреля някаква си черна пантера. Ти си смелчага, спасявал си удавници. Аз обаче не съм герой. Ако той остане, аз се махам.

Бък Мълиган се намръщи срещу пяната, полепнала по бръснача му. Скочи от мястото, където стоеше, бръкна в джобовите и взе трескаво да тършува в тях.

– Мокро като в нужник! – извика гнусливо.

Отиде до оръдейната площадка, пхна ръка в горния джоб на Стивън и рече:

– Заемете ни, моля, носния си кърпацал, за да почистим бръснача си.

Стивън го остави да измъкне мръсната му и смачкана носна кърпа, която другият хвана за единия край и вдигна във въздуха на показ. Бък Мълиган старателно избърса бръснача си в нея. После я изгледа и рече:

– Носният парцал на един поет. Ето и новия любим цвят на нашите ирландски бардове: сопозелено. Така въздействащ, че почти го усещаш на вкус, прав ли съм?

Отново се изкачи до парапета на кулата и огледа дъблинския залив, а светлата му сламеноруса коса леко припърхваше на вятъра.

– Господи! – обади се тихо. – Морето е същото, каквото го описва Алджи⁵: нашата сива и блага майка! Сопозелено море! Не море, а прищипана мъдица. Eri oinora ponton^a. Е, Дедале, гърци и пак гърци! Трябва да те науча. За да ги четеш в оригинал. Thalatta! Thalatta!^b Да, нашата сива и блага майчица. Ела да го видиш.

В името на Стивън 4 Дедалус се впитат алюзии, от една страна, за първия християнски мъченик Св. Стефан (Стивън), убит с камъни за богохулство, а от друга – за митическия архитект, механик и скулптор от Атина Дедал. Самото име подсказва, че героят е мъченик, творец и изгнаник. Тук сме запазили формата Дедалус вместо Дедал, тъй като с това име се явява героят в „Портрет на художника като млад“ в превод на Николай Б. Попов, изд. „Народна култура“, 1981.

Става дума за Алджернън Чарлс Суинбъرن (1837–1909) – английски поет, доста близък по стил до тематични предпочитания до прерафаелитите. Цитатът е от неговата поема „Триумфът на времето“ (1866).

^a Море винобагро (гр.) – „Одисея“, изд. „Народна култура“, 1971 г. (превод: Георги Батаклиев).

^b Морето! Морето! (гр.). Цитат от съчинението „Анабазис“ на старогръцкия историк Ксенофонт от Атина (ок. 430–354 г. пр.Хр.), в което се разказва за похода на 10 000 гръцки наемници, начело с Кир Млади, към вътрешността на персийската държава и изпълненото с опасности оттегляне до Черно море. „Морето! Морето!“ бил победният вик на наемниците, когато най-накрая зърнали водите на Босфора.

- 6 Хиперборејци – митически народ, който не познавал старостта, живеел във вечно щастие и вечна пролет отвъд крайния Север и почитал Аполон в един от ранните му образи. Тук обаче по-скоро се има предвид ницшеанското разбиране за свръхчовека, за когото Ницше използва термина хипербореец в „Антихрист“ – първата част на своя труд „Воля за власт“ (1896). Той е господар на себе си и на останалите, стои над „тълпата“ и не се съобразява с нормите на традиционното християнство, като признава за единствен морален критерий собствената си воля.
- 7 Тук поведението на Стивън напомня това на Хамлет, който отказва да сваля траурните си дрехи, след като всички останали в кралския двор вече са го сторили. По времето на викторианската епоха строгият траур, особено когато син жалее майка си, е повелявал черен костюм, черни обувки, черни чорапи и вратовръзка и строги ограничения в социалния живот. Сиво облекло се е считало неприемливо за такива случаи.

Стивън се изправи и отиде до парапета. Облегна се, погледна надолу към водата и към пощенското корабче, което излизаше от пристанището на Кингстаун.

– Нашата блага, всемогъща майка – рече Бък Мълиган.

После рязко обърна големите си пронизателни очи от морето към лицето на Стивън.

– Лелята мисли, че ти си убил майка си – изтърси. – Затова не ми разрешава да дружа с теб.

– Все някой я е убил – мрачно му отвърна Стивън.

– По дяволите, Кинч, можеше поне колена да прегънеш, след като умиращата ти майка те е молила за това! – скастри го Бък Мълиган. – И аз съм хипербореец⁶ не по-малко от теб. Но като си помисля как майка ти с последния си дъх е настоявала да коленичиш и да се помолиш за нея. А ти си ѝ отказал. Има нещо злоещо в това...

Млъкна и отново леко насапуниса другата си буза. Устните му се извиха в толерантна усмивка.

– Но иначе какъв прекрасен актьор си! – изтеатралничи той. – Кинч, безподобният актьор!

Продължи да се бръсне с отмерени и внимателни движения, мълчаливо и сериозно.

Стивън стоеше облакътен на грапавия гранит, обронил чело в дланта си, втречено загледан в оръфания маншет на ръкава на износеното си черно сетре. Болка, но все още не болката на любовта разяждаше сърцето му. Тихичко бе дошла в съня му след смъртта си, изпосталялото ѝ тяло, все още в широките кафяви погребални дрехи, ухаещи на восък и палисандър, дъхът ѝ, сведен над него, бе смълчан, укоризнен, с лек мъртвешки мирис. Отвъд протрития си маншет зърна морето, вечно приветствано като нашата любяща, всемогъща майка от охранения глас до него. Затвореният кръг от залив и хоризонт съдържаше мътнозелена водна маса. Бяла порцеланова купичка стоеше до смъртното ѝ ложе, за да се събира гъстата, гнусна жлъч, избълвана от прогнителите ѝ дробове при всеки пристъп на шумното ѝ болезнено повръщане.

Бък Мълиган отново избърса бръснача.

– О, клетки потайнико! – каза той мило. – Трябва да ти дам риза и няколко носни кърпи. Как са ти онези гащи, купени на втора ръка?

– Таман са ми – отвърна му Стивън.

Бък Мълиган се зае да обработи трапчинката под долната си устна.

– Какъв майтап – рече доволно. – Трябва да се казва на втори крак. Един Бог знае кой ли сифилистичен коцкар ги е носил преди това. Аз имам един прекрасен чифт на тънко райе, сиви. С тях ще изглеждаш страхотно. Не се шегувам, Кинч. Като се издокараш, изглеждаш страхотно.

– Благодаря ти – отвърна му Стивън. – Но не мога да ги нося, щом са сиви⁷.

– Не можел да ги носи! – каза Бък Мълиган на лицето си в огледалото. – Етикетът си е етикет. Може да убие майка си, но не може да носи сиви панталони.

Стъгна бърснача най-внимателно и галъовно потупа гладката си кожа.

Стивън извърна лице от морето към пълното лице с живи опушеносини очи.

– Един, с когото бях снощи в Кораба⁸ – подзе Бък Мълиган, – твърди, че страдаш от G.P.I.⁹ Той работи в Откачалника заедно с Коноли Норман¹⁰. Ще рече напредваща парализа на душевноболните или, иначе казано, паралитично слабоумие.

Изрисува полукръг с огледалото си във въздуха, за да възвести новината с помощта на слънчевите отражения, които проблясваха над морето. Извитите му, обръснати околоръст устни се разсмяха и оголиха края на белите му блестящи зъби. Смехът преви надве силното му, добре сложено туловище.

– Погледни се! – каза той. – Окаяни поете!

Стивън се наведе напред и надникна във вдигнатото пред него огледало, прорязано от криволичеща пукнатина, захапала в края си косъм. И другите така ме виждат, като него. Кой е избрал това лице за мен? Някой слуга, за да се отърве от пагубните паразити? То също мене пита.

– Задигнах го от стаята на слугинчето – рече Бък Мълиган. – На него му върши работа. Лелята винаги наема грозни слугини за Малахия. Да не би да го въведат в изкушение. Казва се Урсула.

8 Нека читателят не се озадачава, че тук както и в целия роман ще липсват кавички там, където е граматически правилно да ги има – в случая при наименованието на кръчмата „Кораба“. Джойс ги е ненавиждал.

9 G.P.I. – General paralysis of the insane. Напредваща парализа на душевноболните. Късно сифилистично заболяване на мозъка, което се проявява десет-петнайсет години след заразяването. Една от най-тежките психични болести.

10 Коноли Норман (1853–1908) – известен ирландски психиатър, изучавал по-специално лудостта, който въвежда подобрени методи за лекуване на душевноболните по времето, когато ръководи Ричмъндската лудница от 1886 до 1908 г.

- 11 Гневът на Калибан...
– Перифраза от пре-
дисловието към ро-
мана на Оскар Уайлд
„Портретът на До-
риан Грей“ (1891),
което гласи: „Враж-
дебността на девет-
найсетия век към
Реализма е гневът
на Калибан, видял
собствения си образ
в огледалото. Враж-
дебността на девет-
найсетия век към
Романтизма е гневът
на Калибан, който не
е видял собствения
си образ в огледало-
то“. – Оскар Уайлд,
Избрани творби,
„Портретът на До-
риан Грей“ (превод
Красимира Тодоро-
ва, изд. „Народна
култура“, 1980).
Уайлд използва Ка-
либан, грубия и зъл
герой от Шекспиро-
вата пиеса „Бурята“,
като символ на ес-
нафския манталитет
на XIX в.
- 12 Тук е перифразира-
на част от диалога
от есето на Оскар
Уайлд „Упадъкът на
лъжата“ (1889). Си-
рил казва на Вивиан:
„Разбирам напълно
възражението ти. Из-
куството да се тре-
тира като огледало.
Считам, че това ще
сведе гения до поло-
жението на пропу-

Отново се изсмя и отдръпна огледалото от занича-
щите очи на Стивън.

– Гневът на Калибан¹¹, задето не вижда лицето си в
огледалото – рече. – Да беше жив Уайлд да те види.

Стивън се отдръпна, посочи с пръст и рече с огор-
чение:

– То е символ на ирландското изкуство. Пропукано-
то огледало на слугинята¹².

Но ето че Бък Мълиган го хвана подръка и взе да го
разхожда около кулата, докато бръсначът и огледалото
подрънкваха в джоба му, където ги бе пхнал набързо.

– Не е честно да те дразня по този начин, нали, Кинч?
– започна той мило. – У теб има повече дух, отколкото в
който и да е от тях.

Пак се подмазва. Страхува се от скалпела на моето
изкуство, както аз се страхувам от скалпела на неговото.
Хладната стомана на перото.

– Пукнатото огледало на слугинята. Кажете го долу на
нашия оксфордски приятел и гледай да му извърнкаш
една гвинея. Въшлив е от пари, освен това смята, че ти
не си джентълмен. Неговият старец е натрупал манги-
зите си, като е продавал илачи на зулусите, или чрез ня-
какво друго гадно мошеничество. Боже Господи, Кинч,
ако ние двамата се съюзим, бихме могли да направим
нещо за този остров. Да го елинизирате.

Подръка с Кранли. Неговата ръка.

– И като си помисля само как трябва да просиш от
тази свиня. Аз съм единственият тук, който знае какво
струваш. Защо не ми се доверяваш повече? Какво тол-
кова си навирил нос, какво имаш против мен? Заради
Хейнс ли? Щом вдига такава врява нощем, ще доведе
Сиймор и двамата ще го обработим така, както и Клайв
Кемпторп не е бил обработван.

Младежка глъчка в жилището на Клайв Кемпторп,
гласовете на паралиите. Бледоликите¹³ братя: превиват
се от смях, прегръщат се един друг. О, ще се пръсна, не
издържам повече! Обри, предай ѝ нежно тази вест! О,
издъхвам! Шибаше въздуха с ленти от срязаната си риза
и подскачаше спънато около масата със смъкнати до
глезените панталони, а ветераните от колежа „Магдале-
на“ – по петите му, въоръжени с шивашки ножици. Из-
плашена телешка муцуна, позлатена с мармалад. Не ис-
кам да ми смъкват гащите! Не си правете шеги с мен!

Виквете откъм отворения прозорец сепнаха вечерта, затворена във вътрешния двор на колежа. Един глух градинар с престилка, с лице – по-скоро маска – на Матю Арнолд¹⁴ бутна косачката си по смрачената ливада и съзерцава танцуващите стръкчета трева.

Ние сами¹⁵... новото езичество... омфал.

– Нека остане – обади се Стивън. – Нищо му няма, освен тези нощни блънувания.

– Тогава защо се цупиш? – попита Бък Мълиган нетърпеливо. – Изплюй камъчето де! Виж, аз винаги ти казвам. Какво толкова таиш против мен?

Спряха и погледнаха към тъпия нос на Брейхед, който се бе проснал над водата като зурла на спящ кит. Стивън измъкна ръката си лекичко.

– Наистина ли държиш да ти кажа? – попита.

– Да, какво има? – отвърна му Бък Мълиган. – Нищо не си спомням.

Докато говореше, гледаше Стивън право в лицето. Лек ветреца близна челото му и развя светлата му несре-сана коса, раздвижи сребристите точки на тревога в очите му.

Стивън, потиснат от собствения си глас, рече:

– Спомняш ли си първия ден след смъртта на мама, когато дойдох у вас?

Бък Мълиган смръщи чело веднага и отсече:

– И какво? Къде? Нищо не си спомням. Аз помня само идеи и усещания. Защо? Какво, за Бога, се е случило тогава?

– Ти приготвяше чай – продължи Стивън, – а аз прекосих стълбищната площадка, за да ти донеса още топла вода. Тогава майка ти и някакъв мъж излязоха от гостната. Тя те попита кой е при теб.

– Така ли? – обади се Бък Мълиган. – И какво съм ѝ отвърнал? Не помня.

– Ти ѝ каза – продължи Стивън: – *о, само Дедалус, защото майка му взела, че пукнала.*

По бузите на Бък Мълиган плъзна руменина, от която той като че стана по-млад и по-очарователен.

– Така ли съм казал? – попита. – Ами? Добре де, какво толкоз?

Нервно се отърси от притеснението си.

– Какво е смъртта – взе думата той – на твоята майка, лично твоята или моята? Ти си виждал единствено

кано огледало. Но не смятам, че сериозно искаш да кажеш, че Животът подражава на Изкуството и че всъщност Животът е огледалото, а Изкуството – действителността“ (Оскар Уайлд, Избрани творби, том трети; превод Радка Крапчева, изд. „Народна култура“, 1984).

Ирландски жаргон¹³ за англичаните, заимстван от начина, по който индианците наричат северноамериканците в романите на Джеймс Фенимор Купър (1789–1851).

Матю Арнолд¹⁴ (1822–1888) – английски поет. Получава образованието си в Оксфорд, където по-късно става и професор по поетическо майсторство. В по-зряла възраст започва да пише проза, както и есета върху литературата, образованието и обществото, които му създават име на най-големия критик на своето време.

Шин Фейн (Sinn Fein)¹⁵ на ирландски означава „ние сами“. Първоначално това

е било мотото на ирландски патриотични групи, които са се сформирали около 1890 г. за възраждане на ирландския език и култура, а покъсно така започва да се нарича политическото движение за национална независимост.

16 Сър Питър Тийзъл – избухлив, но добросърдечен възрастен джентълмен, герой от пиесата на Ричард Шеридан (1751–1816) „Училище за скандали“ (1777).

17 Дъблинска погребална агенция, в рекламата на която се твърдяло, че осигурява всичко, включително и професионални оплаквачки.

18 Саснак (Sassenach) – галска дума, означаваща „английски“ или „англичанин“.

смъртта на майка си. Аз пък всеки Божи ден ги гледам как пукат като пуканки в Милосърдната майка и Ричмънд, след което ги разфасоват на отделни видове карантия в залата за дисекция. Гадост ти казвам, другояче не може да се нарече. Това просто няма никакво значение. Ти си отказал да коленичиш и да се помолиш за майка си пред смъртното ѝ ложе, когато тя е искала само това от теб и нищо друго. Защо? Защото си се спекъл от йезуитски инат, само че си сбъркал, просто не знаеш кога да го използваш. За мен всичко това е зверска гавра. Мозъчните ѝ лобове не функционират. Нарича доктора си сър Питър Тийзъл¹⁶ и през цялото време бере лютичета от юргана си. Докато е траело, би трябвало да го приемаш откъм забавната му страна. Отказал си да изпълниш предсмъртното ѝ желание, а на мен се сърдиш, че не съм започнал да вия на умряло като някоя от професионалните оплаквачки на „Лалует“¹⁷. Това е абсурдно! Сигурно съм го казал. Но в никакъв случай не съм искал да оскърбя паметта на майка ти.

Докато говореше, доби още дързост и продължи да се самонавива. Стивън закри зейналите рани, които думите бяха отворили в сърцето му, и рече хладно:

– Нямам предвид оскърблението на паметта ѝ.

– Какво тогава? – попита Бък Мълиган.

– Ти обиди мен – отвърна му Стивън.

Бък Мълиган се завъртя на пета.

– О, ти си невъзможен човек! – възкликна.

И бързо заобиколи парапета. Стивън не помръдна от поста си, само плъзна поглед по спокойните води на морето към далечния нос. Море и нос размиха очертанията си. Слепоочията му пулсираха, погледът му се премрежи и той усети топлината на трескавите си бузи.

Един глас от вътрешността на кулата извика силно.

– Горел ли си, Мълиган?

– Идвам! – отвърна му Бък Мълиган.

Обърна се към Стивън и рече:

– Погледни морето. Какво му пука за разните ти оскърбления? Зарежи Лойола, Кинч, и ела тук долу. Саснакът¹⁸ си иска сутрешния бекон.

Главата му щръкна за миг навръх стълбата, на едно ниво с покрива.

– Недей да се терзаеш по цял ден! – рече. – Аз съм човек непоседователен. Какво толкова си увесил нос?

Главата му се скри, ала провлаченият му, слизащ надолу бас прогърмя откъм стълбите:

*И не мисли за любовта,
за скръбния ѝ дял и път:
та Фергус стиска в длан юздите,
държи и сенките в нощта...¹⁹*

Гористи сенки безмълвно плаваха в покоя на утрото, отминаваха стълбището, понесли се към морето, в което се бе загледал. Близо до брега и по-навътре огледалото на водата изсветляваше, разпенено от бързокрили, поривисти стъпки. Бялата гръд на мрачното море. Сплетени по двойки музикални акценти. Ръка подръпва струните на арфа, вие и усуква отекващите им акорди. Вълнистобели, навеки венчани слова блещукат върху тъмните талази.

Облак взе бавно да затуля слънцето, засенчи залива в тъмнозелено. Простираше се зад него, ами купата горчица вода? Песента на Фергус: пеех я сам в къщата, пощипвах тънките дълги струни. Вратата на стаята ѝ беше открената, за да слуша моята музика. Смълчан от страх и жалост, пристъпих към одъра. Тя плачеше в злочестото си ложе. Заради тези думи, Стивън, заради горчивата загадка на любовта.

Сега накъде?

Нейните тайни: стари перушинени ветрила, покани за танци с пиксюлче в края на картончето, попили мизмата на мускус, дрънкулка с кехлибарени зърна в заключеното ѝ чекмедже. Птича клетка, окачена на слънчевия прозорец в къщата, където е живяла като малка. Слушала е стария Ройс в пантомимата *Страшният турчин* и се е превивала от смях заедно с останалите, когато запее:

*Аз съм момчето,
което, което
невидимо става,
щом пожелава.*

Призрачно веселие, сгънато и прибрано, напоено с мускус.

*Не се извъръщай,
не тъгувай.*

¹⁹ Из стихотворението на Уилям Бътлър Йейтс (1865–1939) „Кой тръгва с Фергус?“ (превод Владимир Трендафилов, изд. „Народна култура“, 1990). Фергус е един от легендарните крале на древна Ирландия. Според преданието той се отказал доброволно от трона, за да доизживее дните си в покой и усамотение.

Сгънати и прибрани в паметта на природата²⁰ заедно с детските ѝ играчки. Спомените нахлуха в умисления му ум. Нейната чаша с вода от крана в кухнята, когато дойде време за причастие. Издълбаната ябълка, напълнена с кафява захар, която се пече върху подставката в огнището в мрачна есенна вечер. Красиво оформените ѝ нокти, почервенели от кръвта на въшките, които бе смачкала по ризите на децата.

В един сън бе пристъпила тихо към него, изпостаялото ѝ тяло, загърнато в широките гробни одежди, от които се носеше миризма на восък и палисандър, дъхът ѝ, надвесен над него, стаил безмълвие от тайни и едва доловим мъртвешки лъх.

Изцъклените ѝ очи, вторачили се в мен от отвъдното, за да разтърсят душата ми, да ме сломят. Единствено мен. Призрачен светлик озарява агонията ѝ. Призрачно блуждае върху изтерзаното ѝ лице. Дрезгавият ѝ продран дъх се дави в ужас, докато всички се молят на колене. Взорът ѝ право в мен – да ме повали. *Liliata rutilantium te confessorum turma circumdet: iubilantium te virginum chorus excipiat.*^a

Вампир! Мършояд!

Не, мамо. Остави ме, нека живея.

– Ей, Кинч!

Гласът на Бък Мълиган пропя от вътрешността на кулата. Приблужи се до стълбите и отново се провикна. Стивън, все още разтреперан от прокървилата му душа, усети топлата ласка на слънчевите лъчи, а във въздуха зад него проехтяха гальовните слова:

– Дедале, бъди добро момче и ела тук долу. Закуската е готова. Хейнс ти се извинява за снощи. Всичко е наред.

– Идвам – отвърна Стивън и тръгна към тях.

– Хайде, ради Бога, побързай! – не се стърпя Бък Мълиган. – Ради мен и ради всички нас.

Главата му се скри, после пак цъфна.

20 В книгата си „Израстването на душата“ (1896) английският теософ Алфред Пърси Синет (1840–1921) въвежда концепцията за универсалната памет на природата, където се пазят всички събития и идеи от сътворението на света насам.

^a „Нека множеството богомолци, блеснали като бели лилии, се съберат край теб. Нека славен хор от девизи те приеме“ (лат.) – молитва, която често се чете, когато наблизко няма свещеник. По правило може да се чете от всеки достоен човек – мъж или жена.